

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı: 1988/61

Karar Sayısı: 1989/28

Karar Günü: 28.6.1989

R.G. Tarih-Sayı :04.10.1989-20302

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: İstanbul 2. İdare Mahkemesi,

İTİRAZ KONUSU: 22.5.1986 günlü, 3290 sayılı "24.2.1984 Tarih ve 2981 Sayılı Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun" un 7. maddesiyle değiştirilen 24.2.1984 günlü, 2981 sayılı "İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun"un 14. maddesinin (f) bendinde yer alan ".... İstanbul Boğazı sahil şeridi ve öngörünüm bölgeleri. . . 2 Haziran 1981 tarihinden sonra yapılan gece kondular ... 1 Ekim 1983 tarihinden sonra inşasına başlanan imar mevzuatına, ruhsat ve eklerine aykırı yapılar" hükmünün, Anayasa'nın 2. ve 43. maddelerine aykırılığı nedeniyle iptali istemidir.

I- OLAY:

İstanbul Boğazı öngörünüm bölgesinde maliki bulunduğu taşınmazı üzerinde 1. 10.1983'den önce sömel betonları dökülmüş olan inşaata yapı ruhsatı verilmesi isteğinin reddine ilişkin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Boğaziçi İmar Müdürlüğü işleminin; sömel betonlarının dökülmesiyle inşaatın yapı niteliğini kazandığını, 2981 sayılı Yasa uyarınca imar affından yararlanması gerektiğini, ayrıca dava açıldıktan sonra 3290 sayılı Yasa'yla değiştirilen 2981 sayılı Yasa'nın 14. maddesinin (f) bendi uyarınca inşaatın af kapsamına alındığını ileri sürerek, iptali istemiyle davacının açtığı davada yerel mahkeme, olaya uygulanacak 2981 sayılı Yasa'nın 14. maddesinin 3290 sayılı Yasa ile değişik (f) bendinde yer alan yukarda belirtilen hükmün Anayasa'nın 2. ve 43. maddelerine aykırı olduğu görüşüyle, iptali için, doğrudan Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ:

A. İptali İstenen Yasa Kuralı:

24.2.1984 günlü, 2981 sayılı "İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanunun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun"un 3290 sayılı Yasa'nın 7. maddesiyle değiştirilen, itiraz konusu hükmü de içeren 14. maddesinin' (f) bendi şudur:

"f) 10 Kasım 1985 tarihinden sonra yapılan gecekondu ile inşasına başlanan imar mevzuatına, ruhsat ve eklerine aykırı yapılar ve İstanbul Boğazı sahil şeridi ve öngörünüm bölgeleri ile Çanakkale Boğazında 2 Haziran 1981 tarihinden sonra yapılan gecekondu ile 1 Ekim 1983 tarihinden sonra inşasına başlanan imar mevzuatına, ruhsat ve eklerine aykırı yapılar."

B. İptali İstenen Kuralın Önceki Biçimi:

Yukarıya son biçimi alınan 2981 sayılı Yasa'nın 14. maddesinin (f) bendinin, 3290 sayılı Yasa ile yapılan değişikliktten önceki biçimi şöyledi:

"f) 2 Haziran 1981 tarihinden sonra yapılan gecekondular ile 1 Ekim 1983 tarihinden sonra inşasına başlanan imar mevzuatına aykırı yapılar."

C. İlgili Yasa Kuralı:

22.5.1986 günlü, 3290 sayılı "24.2.1984 Tarih ve 2981 Sayılı Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun"un konuyla ilgili geçici 3. maddesi aynen şudur:

"Geçici Madde 3.- 2981 sayılı Kanun ve bu Kanun gereği hak sahibi olupta çeşitli nedenlerden dolayı bu hakkını kullanmak üzere müracaat etmeyenler bu Kanunun yayım tarihinden itibaren en geç (6) ay içinde yeni müracaat hakkına sahiptir. Bu süre, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte yurt dışında çalışan işçiler ile daimi görevde bulunanlar ve görevi yurt dışına üç aydan fazla devam edenler için (12) aydır. Bu sürelele Yeminli Özel Teknik Bürolara yapılacak başvuru süresi de dahil olup müracaat 24.2.1984 tarih ve 2981 sayılı Kanunun 7 nci maddesindeki esaslara göre yapılır. İstanbul ve Çanakkale Boğazlarında 2981 sayılı Kanun ve bu Kanun hükümlerinden istifade edecek yapılar da tavan beton veya betonları dökülmüş olmak şartı ile bu hükme tabidir. Ancak, bu alanlarda affa giren yapılardan (5) kat bina inşaat harcı ve ekli cetvele göre tahakkuk ettirilen ilave harç ayrıca alınır. Bu alanlardaki yapıların tespit ve değerlendirme işlemleri, yetkili belediyeleri veya valiliğince yapılır ve en geç (1) yıl içinde tamamlanarak sonuçlandırılır."

D. Dayanılan Anayasa Kuralları:

1- "Madde 2.- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

2- "Madde 43.- Kıyılar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır.

Deniz, göl ve akarsu kıyılarıyla, deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetilir.

Kıyılarla sahil şeritlerinin, kullanılış amaçlarına göre derinliği ve kişilerin bu yerlerden yararlanma imkân ve şartları kanunla düzenlenir,

IV- İLK İNCELEME:

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince Mahmut C. CUHRUK, Yekta Güngör ÖZDEN, Necdet DARICIOĞLU, Yılmaz ALİEFENDİOĞLU, Muammer TURAN, Mehmet ÇINARLI, Servet TÜZÜN, İhsan PEKEL, Selçuk TÜZÜN, Ahmet N. SEZER, ve Erol CANSEL'in katılmalarıyla 21.12.1988 günü yapılan ilk inceleme top-toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, sınırlama sorununun esasla birlikte düşünülmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ:

İşin esasına ilişkin rapor, başvuru kararıyla ekleri, iptali istenilen Yasa kuralı ve dayanan Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve öteki yasama belgeleri okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Sınırlama Sorunu:

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 2981 sayılı Yasa'nın 14. maddesinin 3290 sayılı Yasa ile değiştirilen (f) bendinde yer alan "İstanbul Boğazı sahil şeridi ve öngörünüm bölgeleri 2 Haziran 1981 tarihinden sonra yapılan gecekondular, 1 Ekim 1983 tarihinden sonra inşasına başlanan imar mevzuatına, ruhsat ve eklerine aykırı yapılar." ibarelerinin Anayasaya aykırı olduğu görüşüyle başvuruda bulunmuştur. Mahkeme (f) bendinin "10 Kasım 1985 tarihinden sonra yapılan gecekondular ile inşasına başlanan imar mevzuatına, ruhsat ve eklerine aykırı yapılar ve ... ile Çanakkale Boğazında ... ile ..." ibarelerini itiraz nedeni yapmamıştır.

Dava dosyasının incelenmesinden, uyumsuzluk konusu taşınmazın Boğaziçi öngörünüm bölgesinde bulunduğu ve gecekondur olmadığı anlaşılmaktadır. Bir bölümü Anayasaya uygunluk denetimine getirilen fıkra hükmünün, genelde 10 Kasım 1985'den, İstanbul Boğazı sahil şeridi ve öngörünüm bölgeleriyle Çanakkale Boğazında ise gecekondular için 2 Haziran 1981'den inşasına başlanan, imar mevzuatına ruhsat ve eklerine aykırı yapılar için de 1 Ekim 1983'den sonrayı amaçladığı açıktır. Taşınmazın niteliği ve içinde bulunduğu bölge gözetildiğinde esas incelemenin, "... İstanbul Boğazı sahil şeridi ve öngörünüm bölgeleri ..." ibaresiyle sınırlı olarak yapılması denetimin amacına daha uygun düşecektir. İtirazın yönelik olduğu hükmün öbür ibareleri, dava konusu taşınmazla ilgili olmayan, fıkarda sayılan yerlerle ilgili, genellik taşıyan, fıkranın tümüne anlam veren, uygulanabilirlik sağlayan sözcüklerdir. Bunların olası iptali, davanın kapsamını gereksiz yere; genişletecek, itirazı amacı dışına taşıracak ve uygulamada kimi sakıncalar yaratabilecektir. Bu nedenlerle 2981 sayılı Yasa'nın 14. maddesinin değişik (f) bendinin itiraz konusu hükmüne ilişkin esas inceleme, bakılmakta olan davada uygulanacak yasa hükmü niteliğindeki "... İstanbul Boğazı sahil şeridi ve öngörünüm bölgeleri ..." ibaresiyle sınırlı olarak yapılmalıdır.

B. 24.2.1984 günlü, 2981 Sayılı Yasa'nın 14. Maddesinin 3290 Sayılı Yasa ile Değişik (f) Bendinin itiraz Konusu Hükmünün Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu:

İnceleme, alınan karar gereğince, "... İstanbul Boğazı sahil şeridi ve öngörünüm bölgeleri ..." ibaresiyle sınırlı olarak yapılacaktır.

Bir bölümü incelenen ve tam karara alınan 14. maddenin (f) bendi, 2981 sayılı Yasa ile getirilen imar affı kapsamının genişletilerek İstanbul Boğazı sahil şeridi ve öngörünüm bölgeleri ile Çanakkale Boğazı'nda 2 Haziran 1981 tarihinden önce yapılmış gecekondular ile 1 Ekim 1983 tarihinden önce inşasına başlanan imar mevzuatına, ruhsat ve eklerin aykırı yapıların da imar affından yararlandırılmasına ilişkindir, (f) bendinin, 3290 sayılı Yasa'nın 7. maddesiyle değiştirmesinden önceki "2 Haziran 1981 tarihinden sonra yapılan gecekondular ile 1 Ekim 1983 tarihinden sonra inşasına başlanan imar mevzuatına aykırı yapılar," biçimiyle İstanbul ve Çanakkale Boğazlarını dışarda bırakması değişikliğin amacını doğrulamaktadır. Getirilen affın kapsadığı alanların belirlenmesi, sorunun çözümünü kolaylaştıracağından öncelikle İstanbul Boğazı sahil şeridi ve öngörünüm bölgelerinin tanımını yapmakta yarar vardır.

Taşkınlar dışında, suyun karaya değdiği noktaların birleşmesinden oluşan çizgi olarak tanımlanan, bu bakımdan kara ile su arasındaki doğal sınır durumundaki "kıyı kenar çizgisi"yle

bu çizgiden sonra, kara yönünde devam eden, su hareketleriyle oluşan kumluk, çakıllık, taşlık, kayalık sazlık, bataklık gibi alanların doğal sınırı olan" kıyı kenar çizgisi arasındaki alana "kıyı" adı verilmektedir. Kıyı kenar çizgisinden başlayarak kara yönünde yatay biçimde, yasa ile saptanacak belli genişlikteki alanlar da "sahil şeridi" olarak tanımlanmaktadır. 2960 sayılı Boğaziçi Yasası'nın 2. maddesine göre Boğaziçi Alanı; Boğaziçi kıyı ve sahil şeridinden öngörünüm, geri görünüm ve etkilenme bölgelerinden oluşan, sınırları ve koordinatları adı geçen Yasa'ya ekli krokide işaretli 22. 7.1983 onay yönlü nazım plânda gösterilen alandır. Sözü edilen 2. maddenin (b) bendinde, Boğaziçi sahil şeridi, Boğaziçi kıyı kenar çizgisi ile 22.7.1983 günlü, 1/5000 ölçekli nazım plânda gösterilen hat arasında kalan bölge olarak tanımlanmış; (c) bendinde de öngörünüm bölgesinin, Boğaziçi sahil şeridine bitişik ve 22.7.1983 günlü, 1 / 1000 ölçekli imar uygulama plânında gösterilen bölge olduğu belirtilmiştir. Boğaziçi "sahil şeridi" ve "öngörünüm bölgeleri" nin bu yasal tanımları, 3290 sayılı Yasa ile getirilen itiraz konusu hükmün anlam ve kapsamını daha çok açıklamaktadır.

2981 sayılı Yasa'nın 14. maddesinin 3290 sayılı Yasa'nın 7. maddesi ile değişik (f) bendiyle, 2981 sayılı Yasa'nın getirdiği affın kapsamı dışında tutulan kaçak yapıların bu bentte belirlenen tarihlerden önce yapılmış ya da inşasına başlanmış olmak koşuluyla 3290 sayılı Yasa'nın geçici 3. maddesi uyarınca Yasanın yayım tarihinden başlayarak 6 ay, kimi özel durumlarda da 12 ay içinde başvurulduğunda aftan yararlanabilmeleri sağlanmıştır. Geçici 3. madde, ayrıca, İstanbul ve Çanakkale Boğazlarında 2981 sayılı Yasa'dan yararlanabilmek için binaların tavan beton ya da betonlarının dökülmüş olmasını yeterli saymış, bitmiş olmaları koşulunu aramamıştır.

Boğaziçi'nde yapılanma yasağına ilişkin ilk düzenleme, İstanbul Boğaziçi Alanının kültürel ve tarihsel değerleriyle doğal güzelliklerini kamu yararı gözetilerek korunmak, geliştirmek ve bu alandaki nüfus yoğunluğunu artıracak yapılanmayı sınırlamak için uygulanacak imar mevzuatını belirleyip düzenlemek amacıyla, 18.11.1983 günlü, 2960 sayılı "Boğaziçi Kanunu" ile yapılmıştır. Bu Yasa'nın 3. maddesinin (g) bendinde, Boğaziçi kıyı ve sahil şeridiyle öngörünüm bölgesinde konut yapılamayacağı, birleştirme ve ayırma (tevhit ve ifraz) işlemlerine izin verilemeyeceği hükme bağlanmıştır. Daha sonra 3.5.1986 günlü, 3194 sayılı "İmar Kanunu"nun 47. maddesiyle bu (g) bendi değiştirilerek Boğaziçi öngörünüm bölgesi, parsel yüzölçümü 5000 m² den az olmamak, ayırma işlemleri yapılmamak, taban alan kat sayısı en çok % 6 ve 2 katı (H = 6.50 m. yüksekliği) geçmemek koşuluyla konut yapımına açılarak blok adedi serbest bırakılmış, geçici 7. maddesiyle de İstanbul ve Çanakkale Boğazlarında 2981 sayılı "İmar Affı Kanunu" na göre başvuru alan yapılar kimi yöntemsel koşullarla' af kapsamına alınmıştır. Böylece, 2981 sayılı Yasa'nın 3. maddesiyle İstanbul ve Çanakkale Boğazlarında özel yasa çıkarılıncaya değin af kapsamı dışında tutulan yerler için yasak kaldırılmıştır. Anayasa Mahkemesi'nin 18.4.1987 günlü, 19435 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 11.12.1986 günlü, Esas: 1985/11. Karar: 1986/ 29 sayılı kararıyla 3194 sayılı İmar Yasası'nın hem Boğaziçi öngörünüm bölgesini yapılanmaya açan hem de İstanbul ve Çanakkale Boğazlarını imar affı kapsamına alan 47. maddesinin (g) bendi ile Geçici 7. maddesinin birinci fıkraları da iptal edilmiştir. Bu iptal kararından önce 7.6. 1986 günlü, 19130 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 22.5.1986 günlü, 3290 sayılı Yasa'nın 7. maddesiyle 2981 sayılı Yasa'nın "Bu Kanun hükümlerinden yararlanmayacak olanlar" başlıklı 14. maddesinin (f) bendi değiştirilerek bugün yürürlükte olan biçimi getirilmiştir. İncelenen kuralın özünü, İstanbul Boğazı sahil şeridi ve öngörünüm bölgesindeki imar affı oluşturmaktadır. Belirlenen tarihlerden sonra yapılan gecekondular ve inşasına başlanan imar mevzuatına, ruhsat ve eklerine aykırı yapılar af kapsamı dışında tutularak bu tarihlerden daha önce yapılmış ve inşasına başlanmış olanların aftan yararlanması kabul edilmiş olmaktadır. 3194 sayılı Yasa'nın geçici 7. maddesinin iptaline karşın itiraz konusu ayrıklık hükmü yürürlüğünü sürdürdüğünden

Boğazlardaki kaçak yapıların aftan yararlanma olanaklarında bir değişiklik olmamış, hattâ sınır genişletilmiştir. 3194 sayılı Yasa'nın iptal edilen geçici 7. maddesi yapıları kimi koşullarla af kapsamına alırken yollama yaptığı 2981 sayılı Yasa'nın 7. maddesinin dördüncü fıkrasında ise yukarda değinildiği gibi başvurunun Yasa'nın yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak en geç 6 ay içinde yapılacağı öngörüldüğünden, 2981 sayılı Yasa'nın yürürlük tarihi olan 8.3. 1984'den başlayarak 6 ay içinde başvurulmayan yapılar yönünden 9.5. 1985'de yürürlüğe giren 3194 sayılı Yasa yeni bir hak getirmemiş yalnızca Boğazlarda 2981 sayılı Yasa'ya göre başvurular yapılmış ise bunlara geçerlik kazandırmıştır. 2981 sayılı Yasa'nın 14. maddesinin 3290 sayılı Yasa ile değişik (f) bendinde ise, Boğazlar yönünden aftan yararlanabilecek yapıların inşa tarihlerinde bir değişiklik yapılmamış, ancak 3290 sayılı Yasa'nın geçici 3. maddesi ile, 2981 sayılı Yasa gereği hak sahibi olduktan sonra kimi nedenlerle bu hakkını kullanmak üzere başvurmayanlara, Yasa'nın yayımı tarihinden başlayarak en geç 6 aylık ve özel durumlarda da 12 aylık yeni bir başvuru süresi tanınmıştır. Anlaşılmaktadır ki, 3290 sayılı Yasa'nın geçici 3. maddesiyle, 3194 sayılı Yasa'nın iptal edilen geçici 7. maddesinden süreyi kaçırmış olmaları nedeniyle yararlanamayanlara yeni bir hak tanınmıştır. Böylece, itiraz konusu istisna hükmüyle Boğazlar af kapsamına alınmış olmaktadır.

1- Anayasa'nın 43. Maddesi Yönünden İnceleme:

İtiraz yoluna başvuran Mahkemenin kararındaki gerekçeleri ve itiraz konusu kuralın sınırlama kararı gereğince incelenen ibaresi, yukarıya olduğu gibi alınmıştır. Anayasa'nın "Kıyılardan yararlanma" başlıklı 43. maddesinin, kıyıların Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğunu belirleyen birinci fıkrasına, itiraz konusu kural kıyıya ilişkin bir düzenleme içermediğinden, Anayasaya uygunluk denetimi yönünden dayanılmayacak-tır. Anayasa'nın 43. maddesinin ikinci fıkrasında, "Devletin hüküm ve tasarrufu altında" hükmüne yer verilmemekle birlikte, kıyı ve sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararının gözetileceği öngörülmüştür. Bu düzenleme, özel mülkiyet konusu olmasına izin verilmeyen kıyıya karşılık, kamu yararına öncelik tanınsa da sahil şeridinde özel mülkiyet, uygulamada özel yapılanma yasağı biçiminde ortaya çıkmaktadır. Örneğin, yürürlükten kalkan 6785 sayılı İmar Yasası'na 1605 sayılı Yasa ile eklenen Ek 7. ve Ek 8. Maddelere göre çıkarılan Yönetmeliğin 1.08 maddesinde ve 2960 sayılı Boğaziçi Yasası'nın 3.maddesinin, 3194 sayılı Yasa'nın 47. maddesiyle değiştirilmesinden önceki ilk biçiminde ve yine sözü edilen 3. maddenin (h) bendinde getirilen hükümlerle sahil şeritlerinde kamuya tanınan önceliğin anlamı açıklıkla ortaya konulmuştur. Anayasa Mahkemesi'nin 27.11.1984 günlü, 3086 sayılı "Kıyı Kanunu"nun kimi maddelerinin iptaline ilişkin 10.7.1986 günlü, 19160 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 25.2.1986 günlü, Esas: 1985/ 1, Karar: 1986/ 4 sayılı kararında da, Anayasa'nın 43. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, sahil şeritlerinde ancak kamuya açık özel yapılanmalara izin verilebileceği açıkça belirtilmiştir.

Anayasa'nın 43. maddesinin, kıyılarla sahil şeritlerinin, kullanım amaçlarına göre derinliği ve kişilerin bu yerlerden yararlanma olanak ve koşullarının yasayla düzenleneceğini öngören üçüncü fıkrası, önceki fıkralarıyla birlikte değerlendirildiğinde, Yasakoyucuya sınırsız bir düzenleme yetkisi verilmediğini, verilen yetkinin kıyı ve sahil şeridinden yararlanmada kamu önceliğim ortadan kaldıracak biçimde kullanılamayacağını belirgin biçimde ortaya koymaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin az önce belirtilen 25.2. 1986 günlü kararında, kamu yararına öncelik, kaçak yapıların kazanılmış haklardan yararlanamayacağı hususları üzerinde durulduğu gibi; 3.5. 1986 günlü, 3194 sayılı "İmar Kanunu" nün kimi maddelerinin iptaline ilişkin 18.4.1987 günlü, 19435 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 11.12. 1986 günlü, Esas: 1985/ 11, Karar: 1986/29 sayılı kararında da, İstanbul ve Çanakkale Boğazlarında mevzuata aykırı olarak yapılan ve kamuya açık olmayan yapılara 2981 sayılı Yasa'ya göre imar affından

yararlanma hakkı tanınamayacağı yargısı ayrıntılarıyla açıklanmıştır. Bu gerekçeler, şimdi incelenen itiraz konusu ibare için de geçerlidir.

Kamuya açık olmayan özel yapılanmaları yasaklayan Anayasa'nın, sahil şeridinde mevzuata aykırı eylemi durumlara af yasalarıyla geçerlik kazandırılmasına olur vermesi olanaksızdır. Anayasa'nın çizdiği sınır yasalarla aşılamaz ve yasakladığı oluşumlar gerçekleştirilemez. Bu nedenle, Boğaziçi sahil şeridi yönünden itiraz konusu imar affına ilişkin ibare Anayasa'nın 43. maddesinin ikinci fıkrasına aykırıdır.

İtiraz konusu kural yalnız İstanbul Boğazı sahil şeridindeki değil, öngörünüm bölgesindeki kaçak yapıların da imar affından yararlanmasını öngörmekle birlikte Anayasa'nın 43. maddesinde "öngörünüm bölgesi"yle ilgili bir hüküm yer almadığından bu husus Anayasa'nın 2. maddesi yönünden yapılacak incelemede ele alınacaktır.

2- Anayasa'nın 2. Maddesi Yönünden inceleme:

Daha önce de belirtildiği gibi, İstanbul Boğaziçi Alanının korunmasına yönelik ilk yasal düzenleme olan 2960 sayılı Boğaziçi Yasası'nın 2. maddesindeki beş bölge ayırımı, 3. maddesinin (g) ve (h) bentlerinin getirdiği sınırlamalar ve 13. maddesindeki mevzuata aykırı yapıların yıktırılacağı yolundaki açıklamalar, Boğaziçi öngörünüm bölgesinin, Anayasa'nın 43. maddesi uyarınca yararlanmada kamuya öncelik tanınan kıyı ve sahil şeridi ile aynı hukuksal rejime bağlı tutulduğunu göstermektedir. Ancak, Boğaziçi Alanına kazandırılan kamu ağırlıklı bu görünüm, 3.5.1985 günlü, 3194 sayılı imar Yasası'nın 47. ve geçici 7. maddeleriyle öngörünüm bölgesinin kimi koşullarla konut yapısına açılmasıyla değişmiştir. İncelenen kural, Boğaziçi öngörünüm bölgesini konut yapısına açma düşüncesinden kaynaklanan değişikliklerin üçüncü aşamasını oluşturmakta ve af kapsamını genişletme niteliğini taşımaktadır.

Boğaziçi öngörünüm bölgesinin konut yapısına açılmasına ve Boğazların imar affı kapsamına alınmasına ilişkin 3194 sayılı Yasa'nın kimi kuralları Anayasa Mahkemesi'nin 11.12.1986 günlü, kararıyla iptal edilmiş, bu karardan önce çıkarılan, itiraz konusu kuralı da içeren 3290 sayılı Yasa hakkında herhangi bir başvuru yapılmadığından söz konusu kural bugüne değin yürürlükte kalmıştır. 3290 sayılı Yasa'nın 7. maddesi, 3194 sayılı Yasa'nın 47. maddesinin değiştirdiği 2960 sayılı Yasa'nın (g) bendiyle, geçici 7. maddesini tamamlar biçimde bir kapsam genişletme hükmü niteliğinde olmakla, Anayasa Mahkemesi'nin, 2960 sayılı Boğaziçi Yasası'nın 3. maddesinin (g) bendini değiştirerek Boğaziçi öngörünüm bölgesinin konut yapısına açılmasını sağlayan 3194 sayılı Yasa'nın 47. maddesinin bu bölümüne ilişkin iptal kararını anımsatmaktadır. 11.12.1986 günlü kararın 7. sırasında, yine Anayasa Mahkemesi'nin 22.6.1972 günlü, Esas: 1972/ 14 Karar: 1972/ 34 sayılı kararına da yollama yapılarak konu ayrıntılarıyla irdelenmiş, 2960 sayılı Yasa'da yapılan değişikliğin kamu yararı amacıyla yapıp yapılmadığı üzerinde durularak düzenlemenin Anayasa'nın 2. ve 56. maddelerine aykırı olduğu yargısına varılmıştır.

Aynı irdeleme '3290 sayılı Yasa'nın 7. maddesi için de yapılırken, bu maddenin TBMM. ndeki görüşmeler sırasında verilen bir önergenin kabulüyle Yasa metnine girdiği saptanmıştır. Önergenin içeriği, kamu yararı düşüncesine değil, daha önce Boğazlarda imar affından yararlanmak için tanınan başvuru süresini geçirmiş olanlara ek bir süre verilerek daha çok kaçak yapının aftan yararlanması amacına dayandığını kanıtlamaktadır. Böylece, kamu yaran düşüncesine dayanmadığı belirgin bulunan itiraz konusu ibarenin, Anayasa Mahkemesi'nin yukarıda değinilen önceki kararlarının gerekçeleri de gözetildiğinde, Anayasa'ya açıkça aykırı

bulunduğu saptanmaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin sözü edilen kararının 3194 sayılı Yasa'nın geçici 7. maddesinin birinci fıkrasının iptaline ilişkin gerekçesi de, 25.2.1986 günlü karar gerekçesine dayanarak, aynı sonucu doğrulamaktadır.

İtiraz konusu kural, öngörünüm bölgesini de kapsayan içeriğiyle Anayasa'nın 2. maddesindeki cumhuriyetin niteliklerinden birisi olan "hukuk devleti" nin bir ögesi olarak "yasaların kamu yararına dayanması" ilkesine yukarda açıklanan biçimde aykırılık oluşturmaktadır.

3- Anayasa'nın 56. Maddesi Yönünden İnceleme:

İtiraz yoluna başvuran Mahkemenin kararında bu maddeyle ilgili bir sav önüne sürülmemiş olmakla birlikte, Anayasa Mahkemesi'nin Boğaziçi öngörünüm bölgesinin özel yapılanmaya açılmasını Anayasa'ya aykırı bulan 11.12.1986 günlü kararında açıklandığı gibi Yasakoyucu, 2960 sayılı Yasa'nın 3. maddesinin ilk biçimiyle kamu yararı gözetilerek, herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevreden yararlanmasını sağlamak amacıyla Boğaziçi öngörünüm bölgesinde konut yapımını yasaklamıştır. İtiraz konusu ibare ise, kaçak yapılara yasallık kazandırmaya yönelik olup Boğaziçi'nin yapılanmasını olumsuz biçimde etkileyerek kişilerin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama haklarını zedelediği, Devleti de bu konuda yükümlülüklerini yerine getirmemeye zorladığı için Anayasa'nın 56. maddesine aykırıdır.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu ibare iptal edilmelidir.

C. İptal kararından sonra, 3290 sayılı Yasa'nın 7. maddesiyle değişik 2981 sayılı Yasa'nın 14. maddesinin (f) bendinde kalan ve iptal edilen ibareden hemen sonra gelen ".... ile...." bağlacının, birbirine bağlayacağı iki tümce ya da yan tümce kalmadığından uygulanmaması sonucu doğmaktadır. Kendinden önceki ibare iptal edilince bağlacın varlığı gereksiz olmaktadır.

Ayrıca, 3290 sayılı Yasa'nın Geçici 3. Maddesi'nin dördüncü tümcesinde yer alan "İstanbul ve" ibaresinin de iptal kararıyla "İstanbul Boğazı sahil şeridi ve öngörünüm bölgeleri"nin af kapsamı dışına çıkmış olması karşısında varlığına gerek kalmamıştır.

Böylece, iptal kararının uygulanmama sonucunu doğurduğu itiraz konusu kuralın yer aldığı (f) bendi içindeki ".... ile" bağlacı ile, 3290 sayılı Yasa'nın geçici 3. maddesinin dördüncü tümcesindeki "İstanbul ve" ibaresi de 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesi gereğince iptal edilmelidir.

VI- SONUÇ:

A. 24.2.1984 günlü, 2981 sayılı "İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun'un 22.5.1986 günlü, 3290 sayılı Yasa'nın 7. maddesiyle değiştirilen 14. maddesinin (f) bendinin itiraz konusu hükmüne ilişkin incelemenin ". . . . İstanbul Boğazı sahil şeridi ve öngörünüm bölgeleri" ibaresiyle sınırlı olarak yapılmasına,

B. Sınırlama kararı uyarınca incelenen ibarenin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

Esas Sayısı: 1988/61
Karar Sayısı: 1989/28

G. Sözü edilen ibarenin iptali, hemen bu ibareden sonra gelen "ile" bağlacının ve ayrıca 3290 sayılı Yasa'nın Geçici 3. Maddesinin dördüncü tümcesinde yer alan "İstanbul ve" ibaresinin de uygulanmaması sonucunu doğurduğundan, 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesi uyarınca bu bağlacın ve ibarenin de İPTALİNE,

28.6.1989 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Başkanvekili	Üye	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Necdet DARICIOĞLU	Yılmaz ALİEFENDİOĞLU
Üye	Üye	Üye
Servet TÜZÜN	Mustafa GÖNÜL	Mustafa ŞAHİN
Üye	Üye	Üye
Oğuz AKDOĞANLI	İhsan PEKEL	Selçuk TÜZÜN
Üye		Üye
Ahmet N. SEZER		Erol CANSEL